

Б.М. Мартос.

І.П. Мартос.

Йорк та ін.), 1978; *Горак Р.* Лесь Мартович. К., 1990; *Білецький Ф.* Мечем сатири, гумором любові. «Українська мова і література в школі», 1991, № 2; *Будзиновський В.* Не кар'єрович (із споминів про Леся Мартовича); Вступ сл. Ф.Погребенника. «Слово і час», 1993, № 2; Весела людина, дотепний письменник. В кн.: Український історичний календар 96. К., 1995; *Погребенник Ф.* З Україною в серці. К., 1995; *Шалата М.* Письменники на Франковому подвір'ї: Літературна карта. В кн.: Дрогобиччина — земля Ів. Франка, т. 4. Дрогобич, 1997; *Федунь М.* Лесь Мартович у мемуаристичі. «Вісник Прикарпатського університету: Філологія», 2000, вип. 5; Видатні діячі України минулих століть. К., 2001; *Марчук Г.І., Гайдич М.С.* Літературно-меморіальний музей Леся Мартовича у с. Торговиця. Івано-Франківськ, 2002; *Фесюк Г.* Свічадо Жовківського краю. Львів, 2004; *Денисюк І.* Не для слави — для людей (100 років з дня народження Леся Мартовича). В кн.: *Денисюк І.* Літературознавчі та фольклористичні праці, т. 1, ч. 1. Львів, 2005; *Марчук Г.* «Не для слави, а для людей...»: До 135-річчя Леся Мартовича. «Краєзнавець Прикарпаття», 2005, № 7; *Горак Р.* То де ж насправді помер Лесь Мартович? «ЛУ», 2007, 20 грудня.

Г.П. Герасимова.

МА́РТОС Борис Миколайович (20.05.1879—19.09.1977) — держ., громад. і політ. діяч, учений-економіст, кооп. діяч. Професор (1924). Н. в м-ку Градицьк (нині с-ще міськ. типу Глобинського р-ну Полтав. обл.). Член *Револьюційної української партії* (з 1905 — *Української соціал-демократичної робітничої партії*). 1906—10 викладав у г-зіях і на вищих курсах м. *Харків*. Закінчив мат. ф-т Харків. ун-ту (1908). За політ. діяльність був позбавлений права пед. практики. 1910—13 працював у кооп. орг-ціях *Волині* і *Кубані*, 1913—17 — інспектор кооперації Полтав. губерньського земства, організатор кооп. т-в, голова ради *Дніпровського союзу споживчих товариств*.

1917 — член *Української Центральної Ради* і Малої ради (див. *Комітет Української Центральної Ради*) від УСДРП. Входив до складу ЦК *Селянської спілки*, заст. голови. З 17 червня 1917 — ген. секретар земельних справ у першому складі *Генерального секретаріату Української Центральної Ради*. Один з авторів проекту земельного закону УЦР (див. *Земельне законодавство Української Народної Республіки*

1917—1918). Редактор тижневика «Воля» — друкованого органу УСДРП. 1918 очолював Укр. кооп. к-т, викладав у Київ. комерційному ін-ті. З грудня 1918 — міністр продовольчих справ, 9 квітня — 27 серпня 1919 — міністр фінансів і голова *Ради народних міністрів Української Народної Республіки*.

1920 емігрував до Німеччини, згодом — до *Чехословаччини*. Був одним з організаторів та професором (з 1924) *Української господарської академії* в Подєбрадах, 1936—38 — директор *Українського технічно-господарського інституту*. 1945 переїхав до Мюнхена (Баварія, Німеччина), став засновником і ректором Укр. вищої школи економіки (1945—49). Працював в *Інституті з вивчення СРСР* (1954—58). З 1958 жив у США. Наук. дослідження пов'язані з теорією кооп. руху та фінансовою справою, зокрема, видав праці «Теорія кооперації» (Подєбради, 1924), «Кооперативна ревізія» (Львів, 1927) та ін. Залишив спогоди з історії національно-визвол. змагань.

П. у м. Ірвінгтон (шт. Нью-Джерсі, США).

Тв.: Теорія кооперації. Подєбради, 1924; Кооперативна ревізія. Львів, 1927; М.С.Грушевський, яким я його знав. «Український історик», 1966, ч. 1—2; Перші кроки Центральної Ради. Там само, 1973, № 1—3; Визвольний здиг України. Нью-Йорк—Париж—Сідней—Торонто, 1979, 1989.

Дж. і літ.: Українська Центральна Рада: Документи і матеріали, т. 1—2. К., 1996—97; *Верстюк В., Осташко Т.* Діячі Української Центральної Ради: Біографічний довідник. К., 1998; Уряди України у XX ст.: Науково-документальне видання. К., 2001.

Т.С. Осташко.

МА́РТОС Іван Петрович (1754, можливо, 1752 чи 1753 — п. 05.04.1835) — скульптор. Академік петерб. Академії мист-в (з 1782), професор (1794). Батько *О.Мартоса*. Н. в м. Ічня в сім'ї ічнянського сотенного отамана, вихідця із козацько-старшинського роду з Полтавщини (див. *Мартоси*). Навч. в петерб. Академії мист-в (1764—73) у Л.Роллана і Н.-Ф.Жіллі. 1774—79 — пенсіонер Академії мист-в у Римі (Італія). 1779 назначений ад'юнкт-професором по скульптурі петерб. Академії мист-в, в якій працював до кінця життя (з 1814 — ректор). У останні 20 років діяльності — офіц. скульптор

Мартос І.П. Пам'ятник К. Мініну і князю Д. Пожарському у м. Москва (РФ). Фото початку 21 ст.

Російської імперії. Після повернення з Риму виконав низку портретів (бюсти М.Паніна, 1780, і А.Паніної, 1782). У 1780—90-х рр. виступив як майстер меморіальної скульптури та монументально-декоративної пластики для архіт. споруд. У творах, виконаних у стилі *класицизму*, поєднував величну піднесеність образів із ширістю почуттів. Започаткував своєрідний тип рос. класичного надгробка (кн. С.Волконській, 1782, кн. О.Куракіній, 1792, кн. Є.Гагаріній, 1803). Автор надмогильних пам'ятників: генерал-фельдмаршалу *П.Румянцеву-Задунайському* в *Успенському соборі Києво-Печерської лаври* (у співавт. з Т. де Томоном, 1797—1805), гетьману *К.Розумовському* в *Батурині* (1803—05), *І.Висоцькому* на кладовищі *Видубицького Свято-Михайлівського монастиря* в *Києві* (1820-ті рр.) — усі не збереглися. У галузі декоративної пластики прагнув органічної єдності архіт. і скульптурних форм (рельєфи і статуї для Казанського собору в *Санкт-Петербурзі*). З поч. 19 ст. працював над пам'ятниками-монументами (*А.-Е.Рішельє* в *Одесі*, 1823—28, *М.Ломоносову* в *Архангельську* (нині місто в РФ), 1826—29, кн. *Г.Потьомкіну* в *Херсоні*, 1829—35, та ін.). М. не поривав зв'язків з Україною. На своєму найкращому творі — пам'ятнику *К.Мініну* і кн. *Д.Пожарському* в *Москві* (1804—18) — написав: «Сочинил